

Doris

Nr 21 2012

FRÅN HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPET

Omslagsbilden

Skeppsgossen som står staty utanför kasernen i Karlskrona skulle mycket väl ha kunnat vara Harry Martinson. Men inlandspojkens drömmar om ett liv på havet skulle komma att förverkligas på ett helt annat sätt än via skeppsgossekåren och flottans skolfartyg. Tiden som skeppsgosse blev kort, men har satt spår i romanen *Vägen ut*.

Den 6 maj kan vi i sällskapet träffa såväl skeppsgossen på bilden som "Blekingeflickan" när årshögtidens utflykt går till Karlskrona.

Foto: Ingemar Lönnbom

"Det alldeles särskilt självkära Karlskrona"

Årshögtidens söndagsutflykt den 6 maj går till örlogsstaden som en kort tid var Harry Martinsons hemort.

Att resa de nio milen från Jämshög till Blekinges residensstad Karlskrona kan tyckas vara en bagatell när vi har vant oss vid sekunds snabb kontakt jordklotet runt. Men i detta lilla landskap lever en tradition som delar öster och väster. Gränslandets historia ligger som ett långsamt bleknande raster över de fem kommunerna. Där kan Karlskrona stad ses som en artificiell ö av svenskhet i en gensträvig blekingsk omgivning. Man kan också lägga till att Jämshög för mer än 370 år sedan var en del av Skåne. För dem som lever och andas snapphaneromantik är året 1639 inte så avlägset.

Vi som deltar i årshögtidens utflykt på söndagen kommer att färdas betydligt bekvämare än Harry Martinson, som i *Vägen ut* beskriver ångtågsresan genom Blekinge som sotbemängd. Om alla planer går i lås kommer vår ciceron, mångårig sällskapsmedlemmen, överstelöjtnanten, musikern och författaren Olle Melin att följa med oss redan från Jämshög. Därmed kommer vi att vara särdeles väl förberedda när vi efter någon timme anländer till Karlskrona och söker upp några platser som har anknytning till Martinson. Därutöver kommer vi också att få en liten smakbit av vad som egentligen menas med "Örlogsstaden Karlskrona", ett av Unesco:s världsarv men inte alltid så lätt att beskriva i några få ord eller genom att besöka en viss plats. Det är helheten som är det unika och intressanta. Lunch kommer vi att inta på sjöofficersmässen, definitivt inte en plats där Harry Martinson och hans skeppsgossekamrater var välkomna. Men alldeles intill ligger den kasern där den unge Harry kom i kontakt med kamratuppfostran och annat som hörde skeppsgosselivet till.

Innan vi återvänder till Jämshög räknar vi också med att fira Harry Martinsons födelsedag i sällskap med Blekingeflickan, den skulptur av Gunnar Nilsson som avtäcktes 1960. Martinson lär vid detta tillfälle ha yttrat att man på flickans mun kan se att hon talar blekingska. Huruvida han menade östblekingska eller västblekingska är det försent att fråga, men det kan väl på det stora hela göra detsamma.

Ingemar Lönnbom

Niklas Schiöler är författare och poesiforskare och anses som en våra mest framträdande kännare av Tranströmers poesi. Hans senaste böcker är *Ledstängen i mörkret*. Texter om Tomas Tranströmer (2011) och *Poäter. Om mat och poesi* (2012). I februari i år tilldelades Schiöler ett pris av Svenska Akademien på 100 000 kr för sina insatser.

Tranströmer och Martinson – en poetisk kärlekshistoria

1974 fick Harry Martinson Nobelpriset "för ett författarskap som fångar dagdroppen och speglar kosmos". Formuleringen hade med variation kunnat upprepas 37 år senare när Tomas Tranströmer 2011 fick samma pris. Nu blev det "för att han i förtätaade genomlysta bilder ger oss ny tillgång till det verkliga". Nog hade man kunnat säga det även om Martinson.

Spåren från Martinson i Tranströmers diktning är nämligen både djupa och många. Själv har jag skrivit utförligt om relationen i kapitlet "Att ställa in skärpan" i min *Begränsningens möjligheter* (2008). Språksyn, naturkänsla, bildspråk och den lyriska koncentrationen förbinder poeterna, men även i enskildheter är beröringspunkterna otaliga.

Till det viktiga parförhållandet hör Tranströmers egna utsagor i frågan: "Harry Martinson är väl den svenska poet som står Tomas närmast. Där Tomas verkligen känner att det finns ett släktskap", intygar Monica Tranströmer. Vid ett annat tillfälle säger Tranströmer att medan Eliot varit den viktigaste utländske impulsgevern, har på svensk språkbotten Martinson haft djupast inflytande "och har fortfarande".

"Ett av många goda sätt är att se naturen som allestädes närvarande, central och universell, se den kosmiskt", skriver Martinson i essän "Om naturen i litteraturen" (1947). Själva skapelsen är värd aktning, och den mekaniska tidens förstörelse kan bekämpas i diktens egen andaktsform. I *Midsommardalen* (1938) beskriver Martinson solens uppenbarelse tidigt på året som "ett solnu", en omätbart icke-temporal upplevelse. "Den rymmer intet och den rymmer alla tider". Hos Tranströmer möter en befrynnad erfarenhet gång på gång, som vore det denna intensiva känsla av fragil tidlöshet som ideligen skall framdiktas: "Jag stod i ett rum som rymde alla ögonblick – / ett fjärlmuseum" (1958).

I Postereringen (1973) förläggs spänningssentrum till jaget som under några ögonblick upplever sig självt som ett vändkors – en form av existentiell genomfartspunkt. Vid sällsamma tillfällen framstår hela tillvaron som en "korsväg i ett ögonblick", varpå denna samlande knutpunkt direkt varieras:

Distansernas musik har sammanströmmat.

Allt sammanvuxet till ett yvigt träd.

Försvunna städer glittrar i dess grenverk. (Elegi, 1954)

En liknande bild finns hos Martinson, i *Den döende matrosen* (1953), om floden Orinocos löften om befriande hinsidesfärd: "Den bringar ett bud / om grenverk, om bifloder rakt in i Gud." Det gudomliga som grenverk, som sammanflätad topografi.

Martinsons ofta överrumplande legeringar av skenbara oförenligheter tjänar en övergripande ambition att förmedla det sedda. Detta är kanske det viktigaste arvet Martinson testamenterar till Tranströmer. Och det gäller inte bara att iakta en lättfångad yttre verklighet, utan att tränga sig fram till de minsta djuren och de svårtillgängliga tingen för att låta oss få ta del av det vi normalt ignorerar eller det vi inte riktigt har observerat: det anmärkningsvärda i det lilla. I en haiku proklamerar Tranströmer halvt programmatiskt om det anspråkslösa kraft: "De bruna löven / är lika dyrbara som / Dödahavsruddar" (2004).

I *Mätaren* (1971) skriver Martinson om nyckelpigan att den är "ett levande smycke på bladet, / klyver den lackröda ryggen till flykt / och överlämnar sitt öde / åt en blommande luft i sällskap med fjun och pollen." Insekten som smycke – och som tillitsfull. Det oansenliga uppvärderas. Och så tillkommer förstoringsglasögat. När nyckelpigan faller ut sina vingar klyver den ryggen, noggrant bestämd som lackröd, och sedan far insekten iväg i en doftrik luft bemängd av småpartiklar, som väl bland människor egentligen bara allergikern uppmärksammar. Det småskaliga och det som omger oss överallt blir härigenom fyllt av livlighet och detaljerade tilldragelser av genomgripande art; nyckelpigan överlämnar ju sitt öde till denna vimlande luft.

Detta mikroskopseendes förbluffande uppfinningsrikedom och förmåga att beakta de finaste konturerna hör även till Tranströmers uppövade förutsättningar. Han har förvaltat och förnyat möjligheterna. I *Gläntan* (1978) bevitnas en skalbagge – de båda diktarna har en gemensam kärlek till insekter och allsköns smådjur – på ett sätt som dels liknar nyckelpigebeskrivningen hos Martinson, dels – och däremot – låter den spegla en mänsklig belägenhet:

På den nynnande kraftledningsstolpen sitter en skalbagge i solen. Under de glänsande sköldarna ligger flygvingarna hopvecklade lika sinnrikt som en fallskärm packad av en expert.

Skalbaggen, liksom nyckelpigan, representerar det naturliv vi så lätt passerar. Men det poetiska ögat låter skalbaggen framträda som vore den förut osedd. Jämförelsen med en fallskärm, näraliggande Martinsons intresse för vingarna, lär oss förstå att fallskärmshopparen, när han packar ihop sin skärm, utför något som naturen redan är expert på. Vi får alltså se båda företeelserna i ett nytt ljus.

Att denna närgångna skarpsynthet hos Martinson kombineras med ut- och uppåtblick kan leda författarjämförelsen vidare. Spännvidden blir

hos den äldre stundom ofantlig på denna mikro-makroaxel, som i sammanställningen "Tussilagon med sin gula uppåtvända sugarfot / och solen stodo motpols". Likheten mellan solen, sedd från långt håll, och blomman, studerad på nära håll, är uppenbar, men här dras de till varandra, attraherar varandra; de står motpols, men hör ihop: mikrosolen och makroblomman. Sugarfoten suger så att säga till sig solen och ljuset, de lånar av varandras fågring.

Liknande princip brukar den yngre poeten i *Markgenomsådande* (1973), där solljuset "strömmar in / i flygkabinerna och ärtskidorna" (likheten mellan ett flygplan och en ärtskida är lika överraskande som självklar). Överhuvudtaget korrelerar det jordiskt pregnanta med det lika exakt himmelska det tranströmerska författarskapet igenom. I *Storm* (1954), för att ta en tidig dikt, står vandraren vid "jätteeken, lik en förstenad älg" och hör "stjärnbilderna stampa i sina spiltor / högt över trädet".

Medan Martinsons kosmiska teleskopblick förenas med ett mer jordiskt kikarseende, kan likafullt väldiga höjdsträckor registreras på annat sätt, med betoning på avståndet. På stor höjd trycks i *Flygardikt* (1945) sierrans toppar ner "och likt ett sillfjäll skogens göl sig ter". Likartat, och hyperboliskt, kan rovfågeln i dikten *Kondoren* (1945) lyfta "sig så högt / att jorden blir ett piller". Tranströmer har praktiserat metoden. Det senare Martinsonexemplet motsvaras av *Izmir klockan tre* (1958), där staden låg "krypande vid havets dörr // och glimmande i gamens kikarsikte". Det förra finner sin pendang i *Air mail* (1989), vari ett brev färdas över Atlanten och från flygplanshöjd ser fiskebåten ut "som en utspottad olivkärna".

Ett horisontellt motstycke till dessa tekniker, det att låta geografisk avlägsenhet svepa in i det närbelägna, använder Martinson i *Måndikt* (1945), då breda "stormar ända från Orkney / sopa på kyrkogården", medan man i *Tranströmers Sex vintrar* (1989) bevistar Katarina kyrkogård "där vinden skakar i sin rustning från Svalbard."

Ett särdrag är benägenheten att i brännpunkten fånga särskilda djur- och växtarter samt enskilda föremål. I Martinsons poesi kan man beskåda fåglar i omsorgsfullt tecknade miljöer, eller hellre: preciserade fågelarter, för att inte säga fågelindivider. Det finns förvisso fler arter hos Martinson än hos Tranströmer, men när de skriver örn eller gam, gräs eller gran, eller andra naturfenomen, åtföljs dessa alltid av nyanserande bestämmningar, metaforiska led eller minutiöst återgivna beteenden: poppeln ruskar av sig regnet, rågen skjuter ut en bölja, olvonen vinkar, gräset ändrar ställning och granarna schalar sig samman (Martinson); havet tuggar blint sitt betsel, näckrosen paddlar med sin dolda simfot, den gula frukten överlistar trädet och låter sig falla, löven hänger i trance och göken flyger bort småsvärande (Tranströmer). "Som en gyllene barnvagn går nymånen" hos den förre, "Vinden gick fram sakta som om den sköt en barnvagn framför sig" hos den senare. Ibland ter sig bilderna än mer systerliga. Med Martinsons "Och holmen gungar till, / flyter fram som ett skepp med en rigg av

ekar” (Holmen, 1953) kan man segla in i Tranströmers ungefär samtidigt färdigställda Epilog (1954) med raden ”En sommar dag tar vinden fatt / i ekens rigg och slungar Jorden framåt”. Den lyriska dialekten är vid upprepade tillfällen gemensam.

Det finns hos dem båda en absolut satsning på associativ rörlighet och på oförmåda språng mellan synvinklar – men inom vissa ramar. Godtyckliga metaforkataloger av helt ologiska led odlar de inte.

Kort sagt: ambitionen att i förtäta form registrera tingen med millimeterskärpa och att med spektakulär överraskning skönja det universella eller, med något förskjuten accent, viljan att kombinera fotografisk åskådighet med häftiga tankekast och så gestalta intensiva ögonblick av vidsträckt giltighet – detta kan man i den svenska 1900-talsdikten företrädesvis fördjupa sig i hos Martinson och Tranströmer.

Denna sensibilitet fick Karl Vennberg att redan på 50-talet säga om Tranströmer: ”Känsligare ögon har knappast någon efter Harry Martinson”. Femton år senare säger Gunnar Harding: ”Hos Tranströmer finns en skarpögd naturiakttagelse som placerar in honom i en svensk tradition innefattande namn som Martinson, Strindberg och Linné.”

I *Utsikt från en grästuva* (1963) funderar Martinson över dofterna som blommornas tankar, att de visserligen inte låter sig dikteras, men icke desto mindre upplevs som faktiska, och han berättar om hur violers doft en gång för honom uttalade en underskön fyraradig strof som likafullt var omöjlig att lyfta över till språk. Och om sländornas ”nålfina bakkroppar” skriver Martinson att man

tycker att de när som helst skulle kunna klinga av och brista likt spröd kristalltråd. Deras ögon, torax, vingar, ja hela deras varelse är som subtila rader i förfinade poem, så ömtåliga att de skulle krossas sönder vid själva nedskrivningen. De poemen kan bara läsas direkt där de lever i nuet och stämningen.

Samma sensibilitet för naturens eget liv är inskriven i Tranströmers diktning. I Östersjöar finns ett prosaparti som än mer tydligt – och i Martinsons efterföljd – talar om naturens oöversättbarhet och som sträcker ut resonemanget till filosofisk princip:

30 juli. Fjården har blivit excentrisk – idag vimlar maneterna för första gången på årtal, de pumpar sig fram lugnt och skonsamt, de hör till samma rederi: AURELIA, de driver som blommor efter en havsbegravning, tar man upp dem ur vattnet försvinner all form hos dem, som när en obeskrivlig sanning lyfts upp ur tystnaden och formuleras till död gelé, ja de är oöversättliga, de måste stanna i sitt element.

Men det som belyser närheten diktarna emellan kan också avtäcka avståndet. Förhållandet till naturen kan i åtskilligt förena dem, men varken Martinson eller Tranströmer skriver för det första enbart korta naturdik-

ter. Vad gäller Tranströmer får man reservera sig ytterligare. Han skriver i egentlig mening aldrig dikter där naturen är tömd på mänskliga aktörer. Sällan eller aldrig är tecknandet av ett djur eller en växt diktens grunduppdrag. Dikterna må vara naturmättade och flertaliga gånger utgör naturen platsen för egenartade upplevelser. Men alltsomoftast finns ett observerande eller deltagande jag involverat och indirekt gestaltat. Naturpartierna ställs mot eller sammanvävs med människan och civilisationen, historien och konsten, döden och religionen.

Den allra sista dikten i *Den stora gåtan* (2004) är sin fåordighet till trots signifikativ: ”Människofåglar. / Äppelträden blommade. / Den stora gåtan.”

Niklas Schiöler

Alltidhults boendestipendium

För tredje året i rad kommer lärarbostaden i Alltidhults skola att erbjudas som fritt boende under några veckor i perioden maj-september till konstnärligt verksamma personer, med företräde för dem som ”verkar i Harry Martinsons eller Sven-Edvin Saljes anda”. Lärarbostaden är fullt utrustad och mycket naturskönt belägen i västligaste delen av Blekinge.

I Alltidhults skola gick Harry Martinson läsåret 1913-14, dvs när han var 9-10 år gammal och var utackorderad på Alltidhults stora gård, Tol-lene i Nässlorna blomma. Sven-Edvin Salje skrev delar av sin första roman i samma skola.

Ansökningstiden för boendestipendiet gick ut 31 januari, och tio sökande har anmält sig i år. Uttagning av boendestipendiater sker i en jury på 3 personer, nämligen kulturchefen Elisabeth Jonsson i Olofströms kommun, Gustav Fredriksson från Saljesällskapet och Disa Lundgren från Harry Martinson-sällskapet. Juryn sammanträdde i slutet av februari, och sedan meddelas stipendiaterna snarast därefter.

*Disa Lundgren
Ledamot av Alltidhultsjuryn*

Karin Boye och Harry Martinson – ett lyckat möte

De litterära sällskapen Harry Martinson och Karin Boye har under flera år samtalat om hur ett gemensamt möte på ABF-huset skulle kunna genomföras. Idéerna blev verklighet den 19 oktober 2011 under rubriken Karin Boye och Harry Martinson – kvinnan i dåtid och nutid. Det faktum att professor Johan Svedjedals synnerligen intressanta bok *SPEKTRUM* med underrubriken *Den svenska drömmen* utgivits under hösten och nominerats till Augustpriset ledde från ord till handling.

Tidskriften Spektrum kom ut under början av 1930-talet och hade ett slags geografisk hemvist i Atlasområdet vid S:t Eriksplan i Stockholm. Där bodde bl.a. Gunnar och Alva Myrdal. Rötter fanns i de radikala kretsarna i Clarté och drömmarna om en ny människa i ett nytt samhälle. Många av de aktiva var akademiker. I Sverige var vid den tiden en procent av befolkningen akademiker! Man kan tala om 30-talet som det första moderna decenniet.

Panelen vid vårt möte bestod av Johan Svedjedal och Paulina Helgeson med Ulrika Knutson som moderator, en mycket insiktsfull trio. Vår trogne spelman Gunnar Edander hade en ovanligt viktig roll. Han framförde flera av de dikter han tonsatt av Martinson och Boye. På ett fint och väl avvägt sätt kom han att tillföra stämning till de litterära samtalen.

Harry Martinson var synnerligen beundrad och omtyckt i Spektrum-kretsen. Ett temanummer om honom blev ”ett slags festskrift om Harry Martinsons litterära begåvning”. Spektrum bidrog i hög grad till Martinsons genombrott, men även andra författare som Artur Lundkvist, Eyvind Johnson och Ivar Lo-Johansson var eniga om att han var nummer ett. Moa var sur över den ringa ekonomiska utdelningen, 110 kronor, som resultat av Spektrums utgivning.

Karin Boye fanns också i Spektrum. Olikheterna dem emellan är många, bl.a. klassmässig bakgrund, studiegång och Boyes tidiga död. Ivar Lo har sagt att Harry var ”för snygg för sitt eget bästa” och detsamma kan väl gälla Karin. Uppenbarligen hade de stort utbyte av varandras sällskap. Ett citat från Harry kan styrka detta. ”Vi kan inte gå ut och äta tillsammans för det syns hur hett förälskade vi är.” Margot Hanel, Karins livskamrat, kontaktade Harry efter Karin Boyes död. Hon talade om den djupa gemenskapen mellan Harry och Karin, men tillade ”han nådde ändå inte hennes själ”. Det kan tilläggas att Ebba Witt - Brattström brukar framhålla att Harry var den ende med en god kvinnosyn av den generationens manliga författare.

Avslutningsvis kan framhållas att dagens möte var något av en premiär för Stockholmsgruppens nya ledarpar Eva Risberg och Semir Susić även om Göran Bäckstrand aktivt deltagit i planeringen också denna gång. Publiken uppgick till drygt 50 personer, bland dem Harriet och Eva Martinson.

Ingemar Sallnäs

Aniara på tyskt teckenspråk

I november 2012 kan man se Aniara som pjäs på tyskt teckenspråk. Pjäsen sätts upp i München av Deutsches Gehörlosen-Theater och regisseras av Juho Saarinen, en döv och teckenspråkig man från Finland som för närvarande bor och arbetar i München.

Juho har utbildat sig inom dans på Teaterhögskolan i Helsingfors, och har under årens lopp dansat i många föreställningar både i Finland och utomlands, gjort koreografier, skådespelat och även regisserat teckenspråkiga pjäser. Han hade en av huvudrollerna i världens första teckenspråkiga opera, Kung Karls jakt, som sattes upp av Teatteri Totti i Helsingfors år 2008. När han ifjol fick erbjudandet om att regissera en pjäs i Tyskland, gick hans tankar genast till Aniara.

Själva arbetet med pjäsen inleds i april med en tvådagars workshop dit

Juho Saarinen

intresserade döva aspiranter får komma för att visa prov på skådespeleri. Juho kommer att välja ut sex skådespelare. Två teckenspråkstolkare kommer också att engageras, för pjäsen kommer att tolkas till tal. På så vis kan pjäsen ses av personer som inte kan teckenspråk. Repetitionerna kommer att börja under sommaren och premiären är planerad till 10:e november. I planerna ingår också en turné till olika städer i

Tyskland. Sammanlagt 10-15 föreställningar kommer att visas.

Som arbetsmetod kommer Juho att jobba med improvisationer kring utvalda partier, filma in improvisationerna och utgående från dem skala fram replikerna.

Juho har lärt sig tyskt teckenspråk. Han tycker att det tyska teckenspråket är lite fattigare än det finska, i den bemärkelsen att det tyska teckenspråket är mera baserat på oralismen – ett tecken kan ha flera olika betydelser beroende på vilken munrörelse man gör. Han nämner också att de regionala skillnaderna i det tyska teckenspråket är ganska stora.

Jag som skriver detta är inblandad på ett litet hörn, dock inte i själva arbetet i Tyskland. Som språkligt stöd för Juho har jag tecknat och filmat in hela Aniara på finskt teckenspråk i, låt oss säga, en slarvversion för privat bruk. Det var mycket utmanande att ta sig an Aniaras bildspråk. Samtidigt var det en uppgift full av njutning. Jag kände mig faktiskt lite småsur när den 103:e sången var infilmad. Fortsättning följer i höstens Doris!

Hannele Rabb

Aniara i världen

Annina Rabe skriver en krönika den 14 februari 2012 i SvD under rubriken "Kulturhjältar i det tysta". Hon syftar på en av kulturens viktigaste men minst synliga yrkesgrupper – översättarna. En sådan hjälte är Maiping Chen, som kom till Sverige för 20 år sedan och som översätter Harry Martinson till kinesiska. I maj kommer ett förlag i Shanghai att publicera *Aniara*, den första boken av Harry Martinson på kinesiska. Tidigare har Maiping i en kinesisk tidskrift publicerat avsnitt ur *Nässlorna blomma*. Han diskuterar nu med förlaget en möjlig fortsatt utgivning, i första hand av Maipings översättning av *Tre knivar från Wei*.

Efter mer än 50 år får Aniara nya läsare genom att bli tillgänglig på stora världsspråk. Den japanska översättningen (av Chiaki Kodama) kom 2005 och den arabiska (av Abed Ismael) 2006. Dr Ismael använder engelska översättningar för sitt arbete. Han har också fått Robin Fultons Martinsonantologi "Chickweed Wintergreen" och hoppas fortsätta med fler översättningar till arabiska.

Allan Lundberg – en entusiastisk folkbildare – har i senaste numret av tidskriften *Horisont* (nr 4/2011) publicerat en kommentar till olika Aniara-översättningar. En diskussion med Allan om hans arbete ledde till nya kontakter med Dr Ismael, som mitt i våldets Syrien kunde medverka i en intensiv mejl-korrespondens för att ge synpunkter på "att översätta *Aniara* till arabiska". Han gav bla följande omdömen:

"I fully understand that Martinson's creative manipulation of the Swedish language has been remarkable. I was enchanted by his dancing cadences and singing metaphors"

"I can assure you that Arabic is rich enough, resourceful enough, and poetic enough, to be able to convey most of the hidden nuances of Martinson's poetic language."

"The epic is deeply prophetic and it can truly be a modern gospel for our self-enlightenment".

Tidskriften *Horisont* kan köpas i större tidskriftsbutiker eller beställas på mejl: kristian@horisont.fi. (ca 100 SEK).

Göran Bäckstrand

- Maiping Chen och förhoppningsvis också Allan Lundberg kommer att delta i seminariet i Nebbeboda skola den 25 juni som handlar om HM-översättarens vedermödor. Läs mer om detta på sid. 27.

Philippe Bouquet, nestorn bland översättare från svenska till franska, har översatt Harry Martinsons Vägen ut, Aniara (tillsammans Björn Larsson) och reviderat Naerts översättning av Vägen till Klockrike. Det speciella med denna text är att han skrev den som en övning på en sommarkurs i svenska för utländska studenter, i Uppsala 1971. Bouquet skickade texten till Björn Larsson, som sänt den vidare till Doris.

Varför jag tycker om att läsa Harry Martinson

Jag tycker om att läsa Harry Martinson därför att han är en diktare, och därmed menar jag inte bara skribent utan just diktare. Enligt min mening är en diktare inte bara en man – eller kvinna – som hittar på – diktar – fast det är ju klart att han eller hon också måste göra det ibland, annars skulle de vara enbart filosofer, eller tänkare; men jag tycker att en diktare är någon som finner det bästa möjliga uttrycket – eller den bästa formen – för sina tankar om och känslor inför verkligheten.

Ja, verklighet, som ju är ett stort område. Det rymmer själva jaget lika väl som hela mänskligheten (mikrokosmos och makrokosmos på sätt och vis), men även växternas värld och universum (och Martinson var ganska noga med att båda skulle få komma in i hans diktning). Även döden, drömmar och illusioner kan vara en del av verkligheten. Ämnet är stort, komplext, fascinerande. Och att försöka få andra att ta del av ens vision är också fascinerande, särskilt när denna vision är så djupgående, så omfattande, så känslfull och sinnlig, så detaljrik och syntetisk som Martinsons. Till detta ändamål kan en diktare bara använda... ord. Våra fattiga, otillräckliga, bräckliga mänskliga ord. Åtminstone synes det bara vara ord dikteren har till sitt förfogande. Men det är inte sant. Så snart man säger "ord" kommer också mycket annat med i spelet. Det gäller ljud, rytm, ordföljd och en mängd effekter som det inte finns några benämningar för (detta utgör hela den så kallade retoriken). Nu blir bilden en helt annan: nu är det en hel oändlighet av möjligheter som dikteren har att välja mellan. Precis som en tonsättare har en praktiskt taget oändlig mängd möjligheter framför sig som bara kommer av sju olika toner. För både tonsättaren och dikteren är problemet inte brist, utan överflöd. Nu gäller det att välja, att välja rätt, att välja bäst om möjligt.

Om vi nu återvänder till det verkliga ämnet, Harry Martinson, så skulle jag först och främst vilja säga att han är en stor diktare därför att han praktiskt taget alltid väljer *bäst*. Men här måste vi göra ännu en distinktion. Man kan välja bäst så att orden uttrycker den personliga uppfattningen och visionen så fullkomligt som möjligt. Men man kan också välja bäst så att ens läsare förstår så fullkomligt som möjligt. Störst är förstås *både och*. Men tyvärr är det sällan möjligt. Särskilt när visionen i fråga är så personlig, djup och mångfacetterad, vilket vidgar klyftan människor emellan ännu mer. Då gäller det förstås att kompromissa, som alltid. Men orden kan också göra sitt till för att bygga en bro över den klyfta som exempelvis

existerar mellan Martinsons vision av världen och min. Jag har rätt ofta blivit överraskad över hur fullkomligt jag kunnat uppfatta en tanke hos Martinson, även om den från början måste ha varit tusentals "tankeår" från mina egna.

Varför har jag då valt att säga några ord om Martinson? Jag uppskattar också mycket Ivar Lo-Johanssons fräna och fräcka realism, hans förmåga att ta upp till debatt delar av verkligheten som dittills varit totalt förbisedda, och han sätt att låta människan komma fram i sitt verk. Jag gillar Mobergs frihetspatos, hans orädda sätt att säga ifrån, hans episka berättargåva och "enkelheten" i hans böcker. En fransman måste också känna särskild glädje inför Eyvind Johnsons yppiga intellekt, hans ironi, konstruktionsförmåga, lärdom och kännedom om människans villkor över hela Europa - om inte ännu längre bort. Jag är också glad att jag kan så mycket svenska att jag kan läsa Josef Kjellgren, eftersom han aldrig har översatts till något världsspråk, vad jag vet. Jag vill mena att *Smaragden* är en av de största romaner som någonsin skrivits. Den går så djupt ner i mänskligt elände, det oansenliga vardagliga elände som man kan uppleva utan att behöva ropa "Jag är en martyr". En så djupgående inlevelse i andra människors liv och psyke har jag sällan träffat på. Den verkar helt och hållet äkta, även om den är "diktad". Och det är omöjligt att slå igen en av Kjellgrens romaner utan att vara en bättre människa än man var när man började läsa. Detta är så ovanligt att det behöver påpekas om och om igen. Om alla dessa författare kunde jag ha skrivit. Men jag valde ändå Martinson och det är för sent att ångra mig.

Harry Martinson, alltså. Han är kanske den av alla dessa författare som man kan uppskatta mest på grund av språket (och detta skulle ju också handla om stilistik). Martinson är ett fint exempel på hur mycket stil man kan besitta utan att för den sakens skull vara en stilist, som bara skriver för formens skull. Martinson kan bli "ett" med sitt språk, så till den grad att han kanske ibland glömmar att han skriver, och i varje fall så att vi läsare glömmar det. Det syns vara så enkelt, så "givet", och så diskret hela tiden. Martinson är inte den som forcerar, som vill krama fram mer stoff än vad ett stycke tillåter. Det måste vara måttligt, just som passaden som han har gjort till en nyckelsymbol för livet, och som passar lika bra som symbol för hans egen väg och hans eget författarskap. Trots hans oerhörda förmåga att hitta på (det räcker med att återopa *Aniara*), verkar aldrig hans verk påhittade eller konstruerade. Han vet till exempel hur samtidigt kraftfull och ömtålig en versrad kan vara, och han aktar sig för att blåsa upp ballongen för hårt. Han vet att om han gör det så kommer den kanske att brista... och i varje fall att hans avsikter inte kommer att kunna läsas därför att de karikerats till oigenkännlighet av diktarens mångfaldigande förmåga.

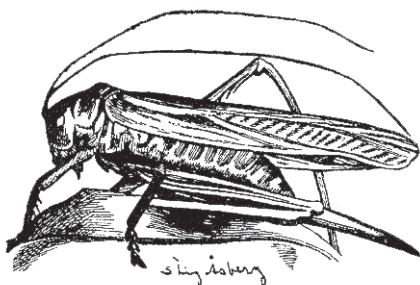
Det är anledningen till att vi i Martinsons dikter träffar på relativt få *bilder*. Symboler finner vi ganska ofta, det är sant, men nu är symboler små konkreta saker (om de är lyckade) som man kan strö ut här och där. Det går att vara diskret med symboler, om man själv är diskret (och Martinson

är det nästan intill självutplåning). Då är det mycket svårare med *bilder*, riktiga bilder som består av en jämförelse mellan två olika ting. Därför passar bilder bättre i prosa - där symboler i gengäld lätt kan drunkna. Bilder förekommer rätt ofta trots allt i Martinsons diktning. Och vilka bilder! I *Nässlorna blommar* finns det ställen med vad jag kallar för dubbla eller tredubbla bilder, det vill säga bilder i vilka det finns flera successiva lager av jämförelser: exempelvis när Martins mor kallas för "en ond nedgångens drottning". Här finns det tre olika nivåer: modern jämförs först och främst med en drottning, sedan med en nedgångens drottning, och så vidare. Det verkar precis som en månkrak vars tre delar avfyra från varandra. Eller när Martinson talar om "påfågelsögda fåfångligheter". Här har vi bara en jämförelse, men till detta ska man lägga poesin, den *skrivna* poesin, eftersom man nästan tror sig se påfågeln med alla å, f, l och g. Man ser fåfångligheten! Man ser något som i själva verket är abstrakt! Det är diktens triumf, en triumf över alla andra konstarter, målning, film (som Martinson kritiserade hårt därför att den visade allt i stället för att låta oss *föreställa* oss hur det såg ut). Men sådana triumfer firar Martinson inte i sina dikter, han reserverar dem för sin prosa. Han vet att poesin inte skulle tåla det, att det skulle verka för starkt, och att det skulle förstöra stämningen.

Och en sak till. Sådana bilder finner vi inte överallt i hans prosa. Vi finner dem i de mest känsloladdade ögonblicken där Martinson har kämpat emot sina känslor för att dämpa dem så att tårarna inte bryter fram (vilket skulle förstöra stämningen för läsaren). Det tycks som om bilderna här fungerar som ett slags *säkerhetsventil*: trycket är för starkt, det måste bryta fram - annars exploderar alltihop, och vi kan tänka oss hur nära självmordet Martinson var i sådana ögonblick - om det inte bryter fram känslomässigt så måste det bryta fram *bildmässigt* (man kan göra det omvända testet och konstatera att då känslorna tillåts bryta fram, så finns det inga bilder). Här står vi inför något som vi skulle kunna kalla för "det estetiska alternativet": bilden som alternativ till självmord.

Sådant leder oss långt in i diktens innersta väsen. Därför tycker jag om att läsa Harry Martinson.

Philippe Bouquet

En underlig cikada

Lite generad blev jag, när det påpekades att pärmillustrationen på Harry Martinsons diktsamling *Cikada* (1953) visar en praktfull vårtbitare, tecknad av Stig Åsberg. Inledningsdikten heter också Cikada, och den dikten kryllar av insekter: fluga, cikada, fjäril, syrsa, mygg och knott. Men inte några gräshoppor eller vårtbitare!

Jag vet naturligtvis inte om Harry Martinson var medveten om risken att medverka till förvillelse när han godtog en vårtbitare (gräshoppa) som omslagsbild. Dock är han i gott sällskap när insekter blandas samman: de flesta av oss till åren komna klagar ju över att vi inte längre hör syrsorna spela. Det vi inte hör längre är gräshoppor och vårtbitare! Av syrsor (en helt annan grupp av insekter) gives ett par arter här i landet. Den ena sitter ofta och gnisslar inomhus, och sorgligt är att den andra syrsan, den magnifika mullvadssyrsan, är på väg ut ur den svenska faunan. Den spann som en nattskärna i sommarnatten, boende nere i marken tillsammans med dagmasken – den undre lille bonden!

Johnny Karlsson

*Doris presenterar här två artiklar av Mats Rydén,
pensionerad professor i engelska vid Uppsala universitet.*

Martinson och duvkullorna

I Martinsons dikt "Duvkullorna", om skogsstjärnan (*Trientalis europæa*), sammanlänkas örtens spenslighet med en självklar styrka och livskraft, "inte mindre än ekens", en legering fint speglad i Robin Fultons översättning (jfr Fulton i Doris 19, 2011, s. 14).

Skogsstjärnan är anförd, som "*Herba trientalis*", av 1600-talsbotanisterna Johannes Franckenius och Olof Rudbeck den äldre. Rudbeck kallar den stjärnros.

Linné beskriver växten utförligt i sin lapplandsflora och förundras över dess skönhet: "Jag vet ej vilket blommans behag det är som med sin tjuvkraft så bländar ögat att åskådaren vid dess åsyn tycks nästan bli förhäxad. Kanske detta beror på symmetrin, all skönhets moder." I sin Sverigefflora apostroferar han skogsstjärnan, "*Trientalis*", som "en liten vacker blomma i våra skogar", men ger den inget svenskt namn.

Namnet skogsstjärna är belagt sedan 1838, duvkulla sedan 1785; kulla i duvkulla, liksom i t. ex. dalkulla och morkulla, betyder 'kvinna, flicka' och namnet kan tolkas som en personifiering, ett smeknamn med mjuka övertoner.

Skogsstjärnans blomflikar och ståndare är vanligen sju till antalet, vilket föranlett benämningen sjujärna.

På de brittiska öarna har skogsstjärnan en nordlig utbredning. I engelska florer kallas den chickweed wintergreen (belagt sedan 1789), liksom i Fultons översättning.

Namnet chickweed wintergreen går tillbaka på gamla latinska namn för vår växt. Dessa namn innehåller såväl pyrola (för wintergreen) som alsine (för chick[en]weed, våtarv, *Stellaria*, tidigare *Alsine media*). Äldre botanister förde växten till såväl pyrola som alsine.

Våtarven, fastän ettårig, är ofta liksom pyrolan vintergrön eller som den engelske botanisten John Gerard skriver i sin örtabok från 1597: "The Chickweedes are greene in winter".

Skogsstjärnorna, duvkullorna, tindrar ända upp i fjällvärlden, men de "frodas aldrig".

Mats Rydén

Harry Martinson-sällskapets årshögtid 2012

Fredagen den 4 maj

Harry Martinson som naturskildrare

Öppet hus på författarmuseet i Jämshög från kl. 17.30

Kaffe serveras (ingen avgift)

Kl. 18.30: Bengt Bejmar hälsar välkommen till museet. Därefter: "Ingen kan sitta som en grönsnabbvinge". Prisbelönt författaren Staffan Börjesson i samtal med ornitologen och lingvisten Lennart Nilsson om Martinson i ljuset av dagens naturskildring.
Avslutning: Till minne av Peter Pehrzander – Harry Martinson i dikt och bild.

Lördagen den 5 maj

8.30 Från 8.30 öppet på Jämshögs folkhögskola. Vi bjuder på morgonkaffe.

9.00 *Välkomsthälsning och utdelning av Harry Martinson-priset till Föreningen Vetenskap och Folkbildning (VoF).* Harry Martinson-sällskapets ordförande Åke Widfeldt och Olofströms kommunstyrelses ordförande Margaretha Olsson.
Föreläsning av VoF:s ordförande fil dr Martin Rundkvist.

10.30 Förmiddagskaffe

11.00 *Sällskapets årsmöte*

Efter årsmötet presentation av större evenemang under det kommande året. Ylva Silverbern presenterar kulturveckan Näselfrossa som pågår 24 juni – 1 juli.

12.30 Lunch

14.00 *Harry Martinson och etiken*

Föredrag av professor emeritus Göran Bexell, f d rektor vid Lunds universitet.

15.15 *En Harry Martinson för 2000-talet? Nomadiska verk och idéer om det öppna arkivet.*

Föredrag av forskarassistent Jon Viklund, Uppsala universitet.

16.15 Eftermiddagskaffe. Därefter paus.

Bokförsäljning hela dagen: Sällskapets årsböcker och annan Martinsonlitteratur.

18.30 Buss avgår från Folkhögskolan till Humletorkan, Näsrum. Föranmälan.

19.00 *Högtidsmiddag på Humletorkan.*

Underhållning av Dönabergapojkarna

Söndagen den 6 maj

8.30 Avfärd med buss från Jämshögs folkhögskola.

"Det alldeles särskilt självkära Karlskrona"

Utflykt till skeppsgossarnas Karlskrona.

14.30 Avresa från Karlskrona

15.30 Tillbaka i Jämshög

Årshögtiden genomförs i samarbete med

Folkuniversitetet

JÄMSHÖGS FOLKHÖGSKOLA

Skicka in din anmälan till årshögtiden 2012 senast måndagen den 16 april till Harry Martinson-sällskapet, c/o Jämshögs folkhögskola, Kulltorpsvägen 2, 293 72 Jämshög.
Tel. 0454 - 463 40. Fax 0454 - 492 41. E-post info@jamshog.org.
Avgiften sätts in på vårt bankgiro 5662-5890 senast den 27 april.
Anmälningssblanketten skickas ut till medlemmarna.
Den kan också laddas ned från vår hemsida www.harrymartinson.org

När fick vi vårt språk?

I sin Nobelföreläsning (2010) avslöjar Mario Vargas Llosa att han "alltid varit fascinerad av [...] det ovissa ögonblick då våra förfäder, ännu knappt mer än djur, fick ett språk som tillät dem att meddela sig med varandra, och i grottorna, kring lägereldarna [...] började hitta på historier och berätta dem för varandra. Det blev den avgörande punkten i vårt öde".

Det är språket, människans främsta uppfinning, som gör människan till människa. Men även om det första ordet var en del av ett ögonblick, var vägen till språket genom årmiljonerna lång.

Myterna, gissningarna och teorierna om denna process och om "urspråket", som säkerligen inte var ett utan flera, var – och är – så många att La Société Linguistique 1866 förbjöd spekulationer om språkets uppkomst på sina konferenser och i sina publikationer.

Men på senare år har det kommit en strid flod av böcker och artiklar i ämnet. Ett nytt svenskt bidrag till denna litteratur är *Efter fem miljoner år av tystnad. Språkets uppkomst* (Ordfront 2011) av Ingemar Härd, kusin till den framlidne tyskprofessorn i Uppsala John-Evert Härd, men själv inte akademiker.

Författaren är berömvärt bevandrad i sitt ämne, en lärdom manifesterad, förutom i texten, av en 25-sidig notapparat. Men några termer och begrepp, t.ex. "erektrin" och "episodisk", borde ha förklarats tydligare.

Teorierna om språkets uppkomst och tidiga utveckling är som sagt många, liksom de evolutionära tidsangivelserna, men klarlagt torde vara att "den anatomiskt moderna människan" (*Homo sapiens*) uppstod i Östafrika för cirka 200 000 år sedan. För senast 50 000 år sedan anlände denna människa, med för mänskligt tal adekvat hjärna och talapparat, till Europa, där grottmålningar vittnar om hennes symbol- och teckenvärld. Människans språk var då "fulländat" i så måtto att det var försett med en fungerande grammatik inklusive syntax, dvs. ett strukturerat språk på fras- och satsnivå. Utan syntax blir inte talet ett fulländat språk.

Fåglarnas "sång", dvs. deras verbala signalsystem, är i vissa avseenden likt människans språk, utan att äga de *oändliga* möjligheter som karakteriserar det mänskliga talet, ett kännetecken redan formulerat av den tyske språkforskaren Wilhelm von Humboldt för 200 år sedan.

Härds bok förmedlar varjehanda, t.ex. att trumslagare enligt nutida forskning skulle ha en särskilt hög intelligens. Att engelskan har "30 olika tempus" (s. 225) är mig främmande, liksom uppgifterna om Shakespeares ordförråd.

Men Härds bok är spännande och ger goda inblickar i vårt språks tidiga historia, i dess "rötter". Boken handlar ju lika mycket om människo- som språktillblivelse.

Och, som Harry Martinson skriver i *Dikter om ljus och mörker*: "Språket är lyckligt i sig". Det rymmer ju alla möjligheter, mångfald snarare än "rätt" och "fel" i skolgrammatisk mening.

Mats Rydén

Mexikansk konstnär fascinerad av Harry Martinson

E M Celaya: Porträtt (studiobild)

Lördagen den 1 september kl. 12 slår Galleri Andersson/Sandström i Stockholm upp portarna för en omfattande utställning med den kubansk-amerikanske konstnären Enrique Martínez Celaya. Celaya arbetar med en påtagligt intellektuell utgångspunkt, ofta driven av tankar om författare och filosofer som Tolstoy, Nietzsche och Schopenhauer. Harry Martinson har varit ett specialintresse under många år och är en ständig källa till inspiration.

Utställningen på Galleri Andersson/Sandström har sin utgångspunkt i konstnärens kärlek till Harry Martinson. I samband med utställningen arrangerar galleriet programpunkter i samarbete med Harry Martinson-sällskapet. Mer information kommer att finnas på galleriets hemsida: www.gsa.se, samt spridas via Harry Martinson-sällskapet längre fram i vår.

Galleri Andersson/Sandström ligger på Hudiksvallsgatan 6, Stockholm, på innergården, och har öppettider ons-fre kl. 12-18, lör-sön kl. 12-16. Utställningen öppnar lördag 1 september och pågår t.o.m. söndag 30 september.

Åke Åkesson har tidigare medverkat i Doris. Han är född och uppvuxen i Jämsbög och har en lång karriär som lärare, litteraturforskare och författare bakom sig.

Klockriketankar

Som en av höjdpunkterna i Harry Martinsons författarskap får man väl beteckna *Vägen till Klockrike* (1948) och dess efterbörd *Bollesagor* (1983). Handlingen i dessa verk utspelas tydligen under mellankrigstiden med dess perioder av arbetslöshet och ekonomiskt trångmål. Detta drev många ut till ett rörligt liv för att bettla. "Reviret" kunde vara olika stort: socken-, härads- eller riksluffare.

Huvudpersonen Bolle i Klockrikeboken tillhör den sistnämnda kategorin. Hans liv har gjort honom till människokännare och något av en filosof. Samma är förhållandet med Sandemar som dessutom framställs som visionär och "planetarisk", nyss återkommen från en resa till Mars. Han är hjälpsam, uppoftande och besinningsfull. Han tillhåller den hetsige ungluffaren att göra sig av med tändstickor och kniv, att "stilla blod och vrede." Till vagabonderna hör också den orolige och splittrade Axne och fatalisten Vägdam.

Vad kom Martinson att intressera sig för dessa kringvandrande? Man kan nog peka på flera orsaker. Själv var han ju i tonåren ofta på flykt från sina inackorderingsställen, innan han kom till ålderdomshemmet i Jämsbög. Och under åren till sjöss var han ju ibland på luffen.

På ålderdomshemmet hamnade också en äldre vagabond som jag har ett gott minne av. Han hette Sven och var jämt på luffen, kom regelbundet några gånger om året. Särskilt minns jag en gång vid jultid. Han kom på kvällen och var febrig och sjuk. Min mor försåg honom bl a med varm honungsmjolk men efter övernattnings var han ändå sämre. Min far ringde då till fattigvårdsstyrelsens ordförande, som vi kände väl. Han hämtade Sven med bil och körde honom till ålderdomshemmet, där han fick vård.

Sven hade talets gåva. När han ätit började han i regel tala med hög röst under det att han gungade fram och tillbaka med överkroppen. De vuxna uppfattade det som en predikan som han hade i minnet från något kyrko-besök. Jag minns att man talade om hans fantastiska minne.

Vid något tillfälle hade han en liten fårpingla i en rem om halsen. Var det för att förvarna? Man kan ju tänka sig att han kunde skrämmas vid ett hastigt möte på en mörk skogsväg. Särskilt kanske om han mötte en ensam kvinna. Denna oro delade han i så fall med Klockrikeluffarna, i varje fall ett par av dem.

Det är mycket troligt att sockenbarnet Martin sammanträffade med denne Sven på någon av de många gårdar där han var inhyst.

Som jag redan nämnt var Sandemar "planetarisk". Jag har långt senare i livet träffat en vagabond, jag kallar honom Kristoffer, som också gjorde

skäl för den benämningen. Han hade en del av Bergslagen som sitt revir och han kom regelbundet och fick mat och han ville också gärna ha en slant. En dag i Arboga fick jag se honom sitta på en bänk i en liten park. Jag slog mig ner bredvid honom. Han tog då fram en liten plunta och ville bjuda men jag avböjde, jag körde bil. Då började han tala. Han talade om sambandet mellan ett av sina ögon och en planet ute i rymden. Det var inte förvirrat utan hade närmast karaktären av en föreläsning. Plötsligt stannade han upp, vände sig mot mig och frågade: "Förstår du det här?" Jag måste sanningsenligt erkänna att jag ingenting begrep. Kristoffer: "Ah, du är dum i huvet". Där fick jag. Sedan spillde han inte mer krut på en sådan dumskalle. Näja, det hela var nog inte så illa menat, mera ett skämt.

Det finns ett fint foto av Kristoffer. Han står vid en sjö och rakar sig. Som spegel har han en gammal sidspegel till en bil. Det är blommande grönska, man kan nästan höra fågelsången. När jag såg den bilden löpte mina tankar osökt till Bolle.

Hur skall man förstå detta filosofiska hos de kringvandrande? Naturligtvis hade de mycken tid att fundera, att låta tankarna löpa i olika riktningar. Sammanträffandet med många olika människor. En del av dem hade nog också studier bakom sig som av olika anledningar inte fullföljts och lett till något.

Hur bemöttes nu dessa tiggare? De kunde råka ut för människors gemenhet och elakhet men också för människors godhet och värme. Bolle är ett exempel på båda delarna.

På ett ställe fick han ett väl inslaget paket. När han gått någon mil öppnade han det. Paketet innehöll några tunna brädlappar föreställande smörgåsar och med skosvärta i stället för smör. Som mellanlägg en död mus.

Godhet och värme mötte Bolle på sanatoriet där han tillbringade sin sista tid. En dag kom en sköterska in till honom med en vårhyacint. Hon log vänligt och ställde den på hans sängkommod. "Den här ska Bolle ha, sade hon. Den är från Våren." (1948, sid. 359)

Ett vanligt ord i luffarnas värld var tadel, skriver Martinson. Klander i olika form. Det är ju inte så konstigt. Men när jag tänker på Sven kan jag inte minnas att det stämmer. Jag hörde aldrig anklagelser mot honom. Kanske berodde det på att han var så "ingången" i bygden, han hörde liksom till bygden som ett naturligt inslag.

Bolle dog på sanatoriet och fördes i Karons eka över dödsfloden. Han återföddes i en liten brasiliansk by. Slutraderna i *Vägen till Klockrike* tycker jag är bland det mest subtila som Martinson skrivit: "Det var en klar dag någon månad efter regntiden. Ett vattenfall hördes störta i urskogen långt borta. Ett gäng unga carayaapor höll ett pojkslagsmål i några höga kronor som lutade in över byröjningen. En skara ararapapegojor skriade glatt i möraträden.

Det var i paradiset."

Åke Åkesson

Sonja Glimstedt Hall är mångårig medlem i Harry Martinson-sällskapet och har tidigare tillhört styrelsen. Hon har också skrivit boken Tankeäventyr om djur och växt – poesivandring med Harry Martinson samt publicerat en studiehandledning om Aniara.

Järntåget

Regnet strilar – vinden hårdnar och tar i – stämningen bland resenärerna på järnvägsplattformen är dyster. Man kurer i sensommarens tunna ytterplagg. Ännu hörs inget ljud från det tåg, som enligt tidtabellen nu borde ha varit inom både hörhåll och synhåll. Men... Plötsligt brakar det till ... Två lysande ögon på ett frustande tåg vänder in mot spåret på andra sidan perrongen. Det våta vagnarna glider in över rälsen – suckar lite vemodigt och trötta – och så stannar de helt ljudlöst.

Men på perrongen en stor besvikelse. Det var ju inte det tåg som man väntade på! Nej, ett helt annat. Resenärerna betraktar det nyanlända tåget med både bestörtning och lite avund. En röst intill mig framträder plötsligt ur det väntande folkdjupet: – Det här är minsann inget roligt ställe att stå och vänta in tåg på!

Jag vänder mig om, drar lite extra i halsduken och stampar med fötterna. Jag är inte så intresserad av några samtal i ösregnet just nu. Men rösten fortsätter envist: – När det är så här blåsig och otrivsamt redan i september, hur ska det då inte vara på den här stationen om vintern?

Jag lyssnar förstrött. Kan inte undgå att höra, vad den kvinnliga resenären säger. Men jag betraktar det nyss anlända tåget på motsatta sidan av perrongen med visst intresse. Min blick har nämligen fastnat på något, som står skrivet på den första vagnen:

HARRY MARTINSON

– Jag bryr mig inte så mycket om vädret, svarar jag slutligen och vänder mig mot den talande resenären. – Just nu är jag faktiskt helt upptagen av något annat – ja, av en författare.

– Författare? upprepar rösten något frågande.

– Ja, en författare – Harry Martinson, svarar jag.

– Jaså, Harry Martinson. Ja, honom känner jag väl till. Jag läser honom ofta, när jag känner mig lite ”nere” eller är deppig. Han hade det minsann inte så lätt. Skrev han inte någon trilogi: *Nässlorna blomma* och *Kap Farväl* och? Rösten låter tveksam.

– Ja, han skrev *Vägen ut* efter *Nässlorna blomma* svarar jag. Men ingen trilogi.

– Javisst! Så var det. Nu minns jag. Han har ett så fantastiskt språk, tillägger den kvinnliga rösten. Men varför tänker ni på Harry Martinson just nu? Jag vänder mig om och pekar med ena handen mot det nyanlända tåget.

– Ser Ni inte? Hans namn står ju där, längst fram. Och då kom jag att tänka på en av hans dikter, som handlar om ett tåg. Dikten heter HÄGERN – alltså fågeln. En grå häger rastar vid en sjöstrand en tidig höstmorgon och blir plötsligt skrämmd av bullret från ett ”järntåg”, som närmar sig. Jag tror, att jag minns några av raderna:

*Ett järntågs buller bortom dimman skrämde den,
kom närmare, och hägern flydde värdig,...*

– Ja, ni vet väl, att Harry Martinson under en tid var mycket kritisk till teknikens utveckling, tillägger jag efter det korta citatet. Han var en stor föregångare, när det gäller miljötankandet.

– Njaaa, svarar kvinnan något osäkert.

– Dikten om hägern skrev han redan under tidigt 30-tal, tillägger jag och ser bort mot ”Martinson-tåget”. Jag undrar, vad han skulle sagt idag, om han fått se sitt namn på ett ”järntåg”, som han kallar det i dikten?

– Ja, och på så ’na tåg, som vi har nu för tiden dessutom, fortsätter kvinnan. KUSTPILAR och X 2000-tåg och andra höghastighetståg, som skrämmer både djur och människor.

Det nyss anlända tåget tar ett djupt andetag, visslar till, dörrar stängs och det glider snabbt vidare på sitt spår mot Blekinge – mot Harry Martinsons Blekinge. I spänd väntan på ännu ett ”järntågs” ankomst följer allas blickar det avgående tåget. När sista vagnen lämnar perrongen lyser längst bak – med klara bokstäver – ännu en gång namnet HARRY MARTINSON mot oss.

I nästa sekund stormar så ett försenat Intercitytåg in mot stationsområdet och vår perrong. Samtalet avstannar. Lätt skrämmda – nästan som grå hägrar – lyfter de regnvåta resenärerna sitt bagage från den fuktiga perrongen och flyr ”värdigt” in i vagnarna efter den långa väntetiden. Kvinnan med rösten – hon som läser Martinson, när hon ”deppar” – försvinner också upp i sin vagn. Hon hörs stilla mumla något ohörbart. Kanske hade hon fått något att tänka på!

Jag ser den grå hägern framför mig, när jag själv kliver upp i min vagn – och hör Martinsons ord inom mig:

*... hägern flydde värdig,
ovetande och konstrikt vild och fredlig.*

Så försvinner också jag in i tåget i MIN vetskap om allt som hänt, sedan dikten skrevs och om ”allt, som ändrat världens ögon”. (Ta Tåget!)

Verklighetsupplevelse av Sonja Glimstedt Hall

Peter Pehrzander till minne

Torsdagen den 17 november 2011 avled efter en längre tids sjukdom en av Harry Martinson-sällskapets stora "ambassadörer", dr. Peter Pehrzander i Södertälje. Efter ett långt yrkesliv som läkare tog hans stora musikintresse samt hans fotografiska känsla för naturen över. Med musiken som bakgrund – han var ordförande i Södertälje Kamarmusikförening i 16 år – och hans skicklighet att med kameran fånga naturens små underverk – som

fjärilar och skalbaggar – kom han alltmer att skildra Harry Martinsons underbara naturskildringar i sina bildspel.

Ute bland nässlorna gick han i Martinsons fotspår, letade efter och fotograferade "det stora i det lilla". "Vi är lyckliga som upptäckt honom", skrev han en gång om Martinson. "Det är härligt att njuta av Harrys 'ädelstensspråk'".

Så skapade han med känsla och stor skicklighet sina bildspel: ETT SOLVARV I MIDSOMMARDALEN samt HARRY MARTINSON I DIKT OCH BILD (2 delar), där han med sin egen klara stämma läser Harry Martinsons ord ur dikter och essäer ur ett författarskap, där naturen "är den allestädes närvarande". Han reste runt till olika föreningsmöten och bibliotek och visade sina DVD-skivor. Som han själv skriver som skäl till detta på några av sina DVD-fodral: "Ett försök att illustrera Harry Martinsons naturlyrik". Med sitt stora musikintresse har han valt mjuk och fin bakgrundsmusik av kompositörer som Pärt och Vivaldi.

Peter gladdes åt den stora entusiasm som han möttes av på sina visningar. Med sin varma, generösa hand lämnade han sedan de intjänade kronorna till Läkare utan gränser. Med stort engagemang valde han också ut fotomaterialet till månadsbilderna i Jubileumssalmanackan 2004, som gavs ut med anledning av Martinsons 100-årsdag.

Det är med en känsla av djup sorg och stort vemod, som vi nu inser, att vi mist en av Sällskapets mest kreativa medlemmar. Vi tackar Peter Pehrzander för hans fina insatser att inte minst med kamerans hjälp sprida Harry Martinsons naturskildringar vidare. Våra tankar går till hans familj, som, liksom vi i Harry Martinson-sällskapet, länge ska minnas Peter och njuta av hans vackra av Martinsons författarskap inspirerade bildspel.

*Man talar ofta om den gyllene medelvägen
som om denna vore en enda väg mellan bergen och träsket.
Men livet är mångfald och det finns tusen gyllene medelvägar
och tusen nyttiga avstegsvägar och solen lyser på dem alla.
(Harry Martinson: Ur "Li Kan talar under trädet", Passad)*

Sonja Glimstedt-Hall

Pressklipp

- Årsboken för 2011, Bengt E. Andersons *Brev kring en resa utan mål – Harry, Moa och herrarna Bonnier*, har uppmärksammats av flera tidningar. I **Blekinge Läns Tidning** den 17 februari har Billy Bengtsson en helsidesrecension, där han bl. a skriver:

Det är en spännande bok, till övervägande del baserad på brev i Bonniers arkiv som Bengt E. Anderson presenterar. Lågmålt och sparsamt kommenterande belyser han scener ur ett äktenskap, som med ödets hela tyngd transporterar sig mot sin upplösning. Det bekräftar att även kaos kan vara konstnärskapets förutsättning.

I **Östgöta Correspondenten** den 15 februari har Per Olov Backman fastnat för två meningar "som går rakt in, som tar tag i oss". De är båda hämtade ur Harry Martinsons brev till Tor Bonnier i juli 1935. Den ena lyder: "Innerst är jag en sorgtagen människa, en överkänslig ödestyp som är stadd på ständig flykt från sina minnen."

I ett kommande nummer av **Parnass** har Göran Bäckstrand en uppskattande recension av årsboken. Den avslutas så här:

Bengt E. Andersons bok ger djup insikt i hur Moa och Harry med sina inneboende olikheter och konflikter alltid gav prov på en ömsesidig genuin omsorg om varandras författarskap. Tor Bonnier visar också en ovanlig närhet till både Harry och Moa. Boken förmedlar intressanta detaljer i detta relationsdrama, som fick ett för vår svenska litteratur bestående storverk som lyckligt slut – Nässlorna blommar.

- Om just *Nässlorna blommar* skriver **Blekinge Läns Tidnings kulturredaktör Anna Lundholm** den 16 februari. Under rubriken "Litteraturen ger fattigdomen en röst" bemöter hon en förälder som frågar sig om det inte är "en skandal att eleverna fortfarande ska behöva läsa Harry Martinsons *Nässlorna blommar* i skolan, när det finns så många nya böcker som är bra". Själv tycker Lundholm tvärtom. Hon nämner att bl a Jändel och Martinson "gett röst åt det Fattigsverige som präglade Blekinge för hundra år sedan." Men, menar Lundholm:

Nässlorna blommar är angelägen än i dag. Dels för den fantastiska språkbehandlingen och för att den är en av de absolut främsta barndomsskildringar som skrivits i Sverige. Dels för att den med sådan nerv ger barnets perspektiv på fattigdom och utanförskap.

Göran Bäckstrand är hedersmedlem i Harry Martinson-sällskapet. Han var tidigare under många år styrelseledamot och bl a huvudansvarig för den stora nationella satsningen under jubileumsåret 2004.

Vart är det Nya Harry Martinson-priset på väg?

Olofströms kommun satte 2008 ett nytt pris ”på spåret” och Harry Martinson-sällskapet inbjöds att delta i arbetet med att utse pristagare. Efter Jan Eliasson och Christian Azar uppmärksammar man i år föreningen Vetenskap och folkbildning. Enligt prisets stadgar skall det utdelas till en person eller en förening, som arbetar i enlighet med Harry Martinsons anda, oavsett om det är inom det litterära området eller något annat.

Hur arbetar man i Harry Martinsons anda? Den viktigaste ledtråden är givetvis att läsa hans texter. Men hur läser man i Olofström sin Martinson? När läste man ”Tekniken och själen” (Tekniska museets årsbok Daedalus, 1955) eller Fakta och Sanning (AT 25/1 1947) senast? För att inte tala om hela lyriken!

När priset delades ut 2008 gav mig en av Sällskapets medlemmar och trogen Martinsonläsare följande kommentar: Litet drastiskt skulle man med dagens språkbruk kunna säga att ”Olofströms kommun förstärker sitt varumärke genom att kannibalisera på Harry Martinsons dito”.

Stadgar är inte ”skrivna i sten”. Olofströms kommun, som ”står för fiolerna”, bör hitta en väg bort från den bibana man slagit in på. Läs Martinsons sjöböcker, ge er ut på de litterära haven och låt friska vindar blåsa. Priset kallas idag ”det Nya Harry Martinson-priset”. Det påminner om politikens värld med Nya arbetarpartier. Kanske det är dags att instifta ett ”Harry Martinson-pris”!

Göran Bäckstrand

Gellert Tamas’ *Där nässlorna blomma* i nyutgåva

Jag minns tydligt när Gellert Tamas på hösten 1993 snurrade runt i Olofströmstrakten. Hans frågor var överraskande, pregnanta och ”pålästa”. Resultat: *Där nässlorna blomma*, publicerad i Linjeflygs tidskrift Upp & Ner (1993). Huvudrollen i artikeln har Harry Martinson flankerad av bland andra Ingegerd Bodner, Santos Ousbäck och Andreas Tadic (spelutvecklare, uppväxt i Olofström).

Ett 30-tal av Tamas’ reportage utges nu (2011) av Natur & Kultur i bokform: *En hel sekund i livet. Reportage från Prag till Kairo, 1989-2011*. Reportaget om Harry Martinson finns med i boken (sid 348-373), nu med en uppföljande kommentar på ett par sidor. Skaffa boken och läs om Harry Martinson och trakten där nässlorna blommade.

Johnny Karlsson

Harry Martinson-sällskapet

Aktuellt

(Se www.harrymartinson.org för mer information)

- Stockholms Stadsbiblioteks utställning *Se Harry Martinson* pågår mellan den 31 mars och 1 maj. *Vernissage kl. 13.30 den 31 mars* och samma dag kl. 14.00 framträder *Helge Skoog* och *Gunnar Edander* med sitt succéprogram om Aniara. Vid detta tillfälle berättar också *Maiping Chen* om arbetet med översättningen av *Aniara till kinesiska*, som kommer att introduceras i Shanghai under våren. *Den 10 april kl. 18.30* föreläser *Staffan Söderblom* om Harry Martinsons författarskap.
- Sällskapets årshögtid i *Jämsbög 4 – 6 maj* med utflykt till Karlskrona. Anmälan senast den 16 april (se mittuppslaget i detta nummer av Doris)
- *Nässelfrossa* i Olofströms kommun *24 juni – 1 juli* med flera programinslag om Harry Martinson. Årets tema: ”Över stock och sten”.
- Ett inslag i Nässelfrossa är ”*Över stock och sten i översättandets snårskog*”, ett heldagsseminarium om Martinson-översättarens vedermoder som hålls måndagen *den 25 juni i Nebbeboda skola*. Du som är intresserad av att delta ombuds ta kontakt med Åke Widfeldt. tel. 0325-707 32, e-post ake.widfeldt@telia.com. Bland de medverkande finns Brita Green, Dorothea Liebel, Ann-Marie Vinde och Maiping Chen.
- Utställning med den kubanskamerikanske konstnären *Enrique Martínez Celaya 1 – 30 september på Galleri Andersson/Sandström*, Hudiksvallsgatan 6, Stockholm. Utställningen har sin utgångspunkt i konstnärens stora intresse för Harry Martinson och hans diktning. Mer information på www.gsa.se.
- Vi kommer traditionsenligt att ha en monter på *årets bokmässan i Göteborg 27 – 30 september* och planerar att ha flera föreläsningar på De litterära sällskapens scen. Lagom till bokmässan räknar vi med att den nya årsboken *Gyro* av Harry Martinson kommer att publiceras.
- Sällskapets årsbok för år 2011, Bengt E. Andersons *Brev kring en resa utan mål ~ Harry, Moa och herrarna Bonnier* kommer att läsas in som *talbok* genom TPB Talboks- & Punktskriftsbiblioteket, och den kommer att finnas tillgänglig på hemmabiblioteken så snart som inläsningen är klar. Hör efter på biblioteket där Du brukar låna denna typ av hjälpmedel!
- *Medlemsavgiften för 2012* är 200 kr och 50 kr för familjemedlem. Beloppet sätts in på vårt bankgiro 5662-5890. *Vi ber er vänligen att komma ihåg att uppge namn och adress i samband med inbetalningen.*

Stor gåva till Harry Martinson-sällskapet

Mångåriga medlemmen Gunnar Andersson och hans nyligen avlidna hustru Ingegerd har donerat en ansevärd summa pengar till Sällskapet. Pengarna ska placeras i en fond som i första hand ska användas för att fånga den yngre generationens intresse för Harry Martinson och hans diktning.

I donationsbrevet ger Andersson följande exempel på hur pengarna kan användas:

1. anordna en pristävling inom skolans värld med stipendier för uppsatsskrivare inom ämnen som Natur och miljö (miljöfrågan är ju högaktuell nu och kan jämföras med Martinsons miljöintresse) eller Rymden (en resa till Mars har ju börjat förberedas och kanske kan jämföras med Anlara).
2. belöna någon "eldsjäl" som sprider budskapet bland ungdomen med modern teknik som mail, sms, Facebook eller andra media.
3. inom styrelsen söka andra möjligheter eller åtgärder som hos ungdomen främjar intresset för HM och hans diktning.

Styrelsen har redan beslutat att utlysa en pristävling bland unga skrivare. Vår vice ordförande, Johan Stenström, förbereder tillsammans med Paulina Helgeson och Lena Havland-Erlandson en sådan tävling som ska göras i samband med årshögtiden i Jämshög den 5 maj. En ny satsning på Facebook har också inletts med Semir Susic och Ingemar Lönnbom som ansvariga. Styrelsen tar tacksamt emot fler idéer och förslag på projekt att genomföras i donationens anda.

Harry Martinson-sällskapet framför sitt varma tack till Gunnar Andersson för den enastående gåvan. Vi i styrelsen ska göra vårt yttersta för att donators intentioner ska förverkligas.

Åke Widfeldt

Harry Martinson-sällskapet, styrelse och suppleanter 2011 - 2012

Styrelse:

Bengt Bejmar
Finkvägen 3, 293 72 JÄMSHÖG
Tel. 0454 464 53
bengt.bejmar@oktv.se

Paulina Helgeson
Rosengatan 1, 413 10 GÖTEBORG
Mobil 0703 14 40 13
paulina.h@telia.com

Johnny Karlsson (räntmästare)
Pressareg. 29, 293 39 OLOFSTRÖM (b)
Holje Bok, Box 14, 293 21 OLOFSTRÖM (a)
Tel. 0454 915 42 (a), 402 89 (b)
Mobil 0705 62 76 39
info@holjebok.se

Rune Liljenrud (sekreterare)
Allbogatatan 18, 342 30 ALVESTA
Tel. 0472 715 25, Mobil 070 34 44 483
runeliljenrud@hotmail.com

Monika Lindqvist (webbredaktör)
Ekholmsstranden 44, 371 37 KARLSKRONA
Tel. 0455 810 48, Mobil 0709 98 10 48
monikaadamsonlindqvist@gmail.com

Agneta Pleijel
Bjurholmsplan 26, 116 63 STOCKHOLM
Tel. 08 641 76 34
agneta.pleijel@telia.com

Eva Risberg
Wargentinsg. 5 E, 111 29 STOCKHOLM
Tel. 08 641 90 19; Mobil 070 592 99 12
evarisberg04@hotmail.com

Johan Stenström (vice ordförande)
Östervångsvägen 9, 224 60 LUND
Tel. 046 12 68 12
johan.stenstrom@litt.lu.se

Åke Widfeldt (ordförande)
Trestegsvägen 8, 514 31 TRANEMO
Tel. 0325 707 32, Mobil 0706 65 16 87
ake.widfeldt@telia.com

Styrelsesuppleanter:

Lars Andersson
Högbergssätter Kul 19, 686 96 Ö ÄMTERVIK
Mobil 070 602 39 37
kattamaja@yahoo.com

Martin Bagge
Lilla Risåsgatan 25, 413 04 GÖTEBORG
Tel. 031 13 07 94; Mobil 0736 78 78 27
martin.bagge@comhem.se

Stefan Edman
Almvägen 10, 459 31 LJUNGSKILE
Tel. 0522 222 27; Mobil 0708-16 31 08
st.edman@telia.com

Lena Havland-Erlandson
Odengatan 34, 113 51 STOCKHOLM
Tel. 08 612 15 73, Mobil 0708 12 15 73
lena.havland@spray.se

Olle Larsson
Kristina Nilssons väg 7 B, 352 39 VÄXJÖ
Tel. 0470 371 96; Mobil 0702 50 23 64
olle.larsson@katedral.vaxjo.se

Johan Lundberg
Lillhersbyv. 26 B, 191 45 SOLLENTUNA
Tel. 08 35 85 96
johan.lundberg@axess.se

Disa Lundgren
Mäster Jörgensg. 6 C,
291 53 KRISTIANSTAD
Tel. 044 12 00 54, Fax 044 10 96 80
dg.lundgren@telia.com

Ingemar Lönnbom
Östra Strandgatan 7 A,
371 38 KARLSKRONA
Tel. 0455 103 92 Mobil 0708 31 03 92
lonnbom@hotmail.com

Maurits Rehn
Marietorpssvägen 30, 293 72 JÄMSHÖG
Tel. 0454 923 11
maurits.rehn@jamshog.org

Doris

är Harry Martinson-sällskapets medlemstidskrift.
Utkommer två gånger om året, vår och höst.

Bidrag sänds till:

Åke Widfeldt, Trestegsvägen 8, 514 31 Tranemo

E-post: ake.widfeldt@telia.com Tel. 0325-70732

Redaktör för detta nummer: Åke Widfeldt.

Doris produceras hos Pernillas Grafiska i Blekinge AB i Mörrum.

Kansli:

HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPET

c/o Jämshögs folkhögskola, Kulltorpsvägen 2, 293 72 Jämshög

Tel. 0454-463 40. Fax 0454-492 41

E-post: info@jamshog.org

Bankgiro 5662-5890

Hemsida: www.harrymartinson.org

HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPETS STOCKHOLMSGRUPP

Kontaktpersoner:

Göran Bäckstrand

E-post: goran.backstrand@sobernet.nu

Tel. 08-766 40 05; 073/441 25 86

Eva Risberg

E-post: evarisberg04@hotmail.com

Tel. 08-6419019; 070-5929912

Semir Susic

E-post: semir.susic@astorforlag.se Tel. 076-252 67 63

Harry Martinson härstammar från Alvesta kommun i Småland

Harry Martinsons äldste kände stamfader är Daniel Berg f. 1749, som från 1767/69 var soldat med bostad i soldattorpet Guldfångarör (senare kallat Gullfamnarör) under Vret Norregård i Hjortsberga socken, nuvarande Alvesta kommun i Småland. Daniel Berg är Harry Martinsons farfars farfars far, död 1776.

GULLEAMNARÖR, Vret Norregård i Alvesta kommun, har kvar rester av gammal kultur. Om Gullfamnarör är skrivet i Norra Allbo Hembygdsförenings Årsbok 1936 och i Värebygd 1962.

Daniel Berg och hans hustru Anna Kristoffersdotter f. 1750 hade fyra barn, bland dessa sonen **Magnus** f. 1771 eller 1772, som blev båtsman under namnet Ljung och boende i Ljungryda i Jämshögs socken i Blekinge. Hans hustru var Karina Bengtsdotter från Näsums socken i Skåne f. 1763. De hade fyra barn, däribland sonen Jöns Magnusson, f. 1794, som under soldatnamnet Drejer blev dragon i Sonarp i Näsums socken. Hans hustru var Anna Persdotter från Sibbarp, Jämshög f. 1802. Äldst av deras sju barn var **Olof** (Ola) Jönsson f. 1826. Han var en tid båtsman och vistades i Holbeck, Danmark. Han var torpare och senare arbetare i Kräbbleboda i Glimåkra socken. 1870-72 vistades han i Amerika och kunde därefter köpa en gård i Dönaberga i Hjäsås socken. Hans hustru var torpardottern Bengta Månsdotter från Strönhult i Örkeneds socken, f. 1833. I äktenskapet föddes tre söner, varav den yngste var **Martin** Olofsson, f. 1868 som 1895 gifte sig med bonddottern Bengta Svensdotter från Kullen i Kyrkhults socken i Blekinge f. 1876.

Makarna Martin och Bengta Olofsson var handlare i Nyteboda i Jämshögs socken, Blekinge. Ett av deras sju barn var sonen **Harry**, f. 6 maj 1904, som bytte efternamnet till **Martinson**. Han invaldes 1949 i Svenska Akademien, promoverades 1954 till hedersdoktor vid Göteborgs universitet och tilldelades 1974 Nobelpris i litteratur "för ett författarskap som fångar daggdroppen och speglar kosmos".

sällskapet, ett av de största litterära sällskapen i Sverige, bildades 1884 i författarsamfundet Jämsbög i Jämsbög, Lyckeby, Gnesta, Stockholm och Solentuna fins gator, vägar och stigar uppkallade efter honom.
Litteratur: Utredning i Genealogiska Föreningens släktarkiv; Magnus Bäckmark: Harry Martinsons farfar och Ola-Jönsson Kent – konkurrens om samma identitet i kyrkobokföringen, i Släkt och Hävd 2011:4; Kjell Eriksson: Harry Martinson – mistaren (2005); Harry Martinson 100 år – 5 röster om ett författarskap (utg. av Harry Martinson-sällskapet 2004); Karl-Olof Andersson: Harry Martinson – naturen, havens och rymdens diktare (2003); Sonja Erfurth: Harry Martinsons 30-tal (1989); Harry Martinson och vägen ut (1981) och Harry Martinsons barndomsvärld (1980); Stefan Sandelin: Harry Martinson talar om liv och diktande – kommentar till radioinspelningar (1987); Ingvar Holm: Harry Martinson – myter, målningar, motiv (1974).

	Daniel Berg
	Magnus Ljung
	Jöns (Magnusson) Drejer
	Olof (Ola) Jönsson
	Martin Olofsson
	Harry Martinson
I	
II	Harriet Eva
III	Christoffer Jannis Fredrik Andreas
IV	Sebastian Cassandra Andersson Andersson

Harry Edmundo Martinson, f 1904, fil dr h.c., författare, nobelpristagare, ledamot av Svenska Akademien, under sitt 1:a gifte bosatt i hustruns torp, sedan i Stockholm och Solna, sist Solentuna, Uppland, d 1978. G 1:o 1925-41 m. Helga Maria (Alm) Swarz, f 1890, författare, kommunfullmäktig i Sorunda, bosatt i Johannedal under Frölunda, Sorunda, Södermanland, d 1964, i hennes 2:a gifte (g 1:o 1922 med Karl Johan Leonard Johansson, f 1881, grundläggare i nämnda Johannedal, d 1928). G 2:o 1942 m. Ingrid Maria Viktorina Lindecrantz, f 1916, d 1994.

- Döttrar (1) – 2) i 2:a gifte, Martinson:
 1) Harriet Margareta Viktoria, f 1940 21/3, se Yngre släkten.
 2) Eva Maria, f 1945 16/6, bibliotekarie, styrelseledamot i Martinson Ord & Bild AB, heter Martinson (Saltjöbaden). G 1973-89 m. Anders Sture Samuelsson, f 1947 28/9, egen företagare, Håsselby.

Harry Martinson

Uppgifterna om Harry Martinsons äldste kände stamfader, lokaliserad till Småland, finns i *Svenska Släktkalendern 2012*, som med anledning av 100-årsminnet 2012 av August Strindbergs död, har författare som ett deltema. Boken omfattar hela 504 sidor med släktnamns- och personregister. Förutom Harry Martinsons släkt redovisas bl a ytterligare några av våra svenska Nobelpristagare i litteratur, såsom Eyvind Johnson, Erik Axel Karlfeldt, Pär Lagerkvist, Nelly Sachs och Tomas Tranströmer. I Släktkalendern finns Lennart Nilssons bild av Harry Martinson på sommarärg.

Släktöversikter började publiceras i släktkalenderform i Sverige 1885 och har fortsatt med skiftande boktitlar. Sedan 1912 har den nuvarande titeln, Svenska Släktkalendern, använts. De äldsta utgåvorna av det 126 år gamla uppslagsverket finns nu tillgängliga på dvd.

Gullfamnarör i Alvesta kommun i Småland, dit Nobelpristagaren Harry Martinsons äldsta kända släktrötter har spårats, är intressant för Kronobergs Genealogiska Förening med uppgift att främja släktforskningen i Kronobergs län. Föreningen är ansluten till Sveriges Släktforskarförbund och har sin Föreningslokal/Forskarstuga i Alvesta. Där finns nu Svenska Släktkalendern 2012 tillgänglig i biblioteket och alla släkt- och personhistoriskt intresserade har mycket värdefull information att hämta ur denna halvtvåtusensida bok.

Text och foto: Rune Liljenrud